

Nowe uregulowanie sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej

Spis treści

- I. Wprowadzenie
- II. Zmiana sprzedawcy energii elektrycznej
- III. Sprzedaż rezerwowa energii elektrycznej i zagrożenia z nią związane
- IV. Zmiany w zakresie sprzedaży rezerwowej
- V. Podsumowanie

Streszczenie

Sektor energetyczny w Polsce w ostatnich latach został poddany wielu rewolucyjnym zmianom. Jedną z najistotniejszych jest liberalizacja rynku energii elektrycznej, dzięki której od 1 lipca 2007 r. pojawiła się możliwość zmiany dostawcy energii elektrycznej, a która znosiła dotychczasową rejonizację skutkującą przypisaniem odbiorcy końcowego do odgórnie określonego sprzedawcy energii elektrycznej. Możliwość zmiany sprzedawcy energii elektrycznej na podmioty o słabszej pozycji rynkowej nierozzerwalnie wiązała się z ryzykiem zaprzestania świadczenia przez nie usług. Do 2016 r. była to jedynie mglista wizja rynkowych pesymistów. Jednak obecnie stała się ona bardzo realna, szczególnie dla ponad 130 tys. gospodarstw domowych, które spotkała. W przedstawionej sytuacji odbiorcy końcowi nadal mają zapewniony dostęp do energii elektrycznej, jednak w takim przypadku już w ramach sprzedaży rezerwowej. Celem niniejszego artykułu jest analiza obecnego oraz poprzedniego uregulowania sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej, a przez to wskazanie czym ona jest i jakie zagrożenia są z nią związane. Ponadto przedstawione zostanie w jakim zakresie nowelizacja ustawy – Prawo energetyczne z listopada 2018 r., obejmująca kompleksowe uregulowanie sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej, wzmocniła ochronę odbiorców końcowych energii elektrycznej.

Słowa kluczowe: sprzedaż energii elektrycznej; sprzedaż rezerwowa energii elektrycznej; prawo energetyczne; bezpieczeństwo energetyczne.

JEL: K12, K23, K32

* Prawnik, specjalista ds. ochrony danych w Jamano sp. z o.o.; doktorant przy Katedrze Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; e-mail: pawelkdomagala@gmail.com; ORCID: 0000-0003-4602-3702.

I. Wprowadzenie

Możliwość zmiany sprzedawcy energii elektrycznej w Polsce została wprowadzona w 2007 r. Bezspornie wprowadzenie wspomnianego uprawnienia należy ocenić pozytywnie, jednak powiązane jest ono z pewnymi zagrożeniami dla odbiorców końcowych. Można tutaj wspomnieć między innymi o nadużyciach w trakcie procedury zmiany sprzedawcy energii elektrycznej, a które dokonywane były przez nieuczciwych sprzedawców energii elektrycznej. Należy jednak zauważyć, że na ujawnienie pewnych zagrożeń związanych z wyborem sprzedawcy energii przyszło poczekać blisko 10 lat. Chodzi tutaj o sytuację zaprzestania świadczenia usług przez sprzedawcę energii elektrycznej. Do roku 2016 wspomniane przypadki miały miejsce niezwykle rzadko, a jeśli takowe już zaistniały, to do zaprzestania świadczenia usług dochodziło jedynie na krótki czas. Pewnym ostrzeżeniem dla odbiorców energii elektrycznej oraz rynku energii w Polsce był rok 2017, kiedy to, w wyniku zaprzestania świadczenia usług przez sprzedawców energii elektrycznej, ponad 30 tys. gospodarstw domowych zostało objętych sprzedażą rezerwową energii elektrycznej. Natomiast tylko we wrześniu 2018 r. w wyniku zaprzestania świadczenia usług przez „Energetyczne Centrum” sprzedaż rezerwowa energii elektrycznej została uruchomiona w przypadku blisko 100 tys. gospodarstw domowych. Ponadto w tym samym czasie świadczenia usług zaprzestała „Energia dla Firm”, w wyniku czego także kilka tysięcy firm zostało objętych sprzedażą rezerwową energii elektrycznej¹.

Znaczący przyrost liczby odbiorców końcowych, których objęła sprzedaż rezerwowa energii elektrycznej oraz niska wiedza odnośnie do tej instytucji to główne powody powstania niniejszego artykułu. Dlatego też celem tego opracowania jest analiza obecnego oraz poprzedniego uregulowania sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej, a przez to wskazanie czym ona jest i jakie zagrożenia są z nią związane. Ponadto przedstawione zostanie w jakim zakresie nowelizacja ustawy – Prawo energetyczne z listopada 2018 r.², obejmująca kompleksowe uregulowanie sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej, wzmocniła ochronę odbiorców końcowych energii elektrycznej. Tezą niniejszego artykułu jest stwierdzenie, że brak kompleksowego uregulowania sprzedaży rezerwowej był istotnym źródłem zagrożenia dla odbiorców końcowych energii elektrycznej. Odnosząc się do zakresu niniejszego opracowania, można wskazać, że dotyczy ono sprzedaży energii elektrycznej (regularnej oraz rezerwowej) w Polsce i uwzględnia stan prawny na dzień 1 lutego 2019 r. W dalszej części opracowania zostaną udzielone odpowiedzi na następujące pytania: czym jest i kiedy znajduje zastosowanie sprzedaż rezerwowa energii elektrycznej; w jaki sposób brak kompleksowego uregulowania sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej negatywnie wpływał na interesy odbiorców energii elektrycznej przed jej doregulowaniem; a także, w jakim zakresie sprzedaż rezerwowa energii elektrycznej jeszcze powinna zostać doregulowana? Artykuł powstał dzięki wykorzystaniu metody dogmatycznej oraz językowo-logicznej. Ponadto w zakresie technik badawczych wykorzystanych w niniejszym opracowaniu można wymienić analizę krajowych aktów prawnych oraz pozycji monograficznych dotyczących polskiego prawa energetycznego.

¹ Gdy twój dostawca prądu wypada z rynku, prąd masz nadal, ale płaczesz nad fakturą. Pozyskano z: portal.wysokienapiecie.pl, www.wysokienapiecie.pl/13116-na-czym-polega-sprzedaz-rezerwowa-energii/ (11.11.2018).

² Ustawa z dn. 9.11.2018 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2348).

II. Zmiana sprzedawcy energii elektrycznej

Wprowadzenie do polskiego sektora energetycznego zasady *unbundlingu* stanowiło istotny krok w kierunku liberalizacji rynku energii elektrycznej w Polsce. Powyższe umożliwiło kolejną ważną zmianę w obrębie polskiego sektora energetycznego, czyli wprowadzenie możliwości zmiany sprzedawcy energii elektrycznej przez odbiorców końcowych indywidualnych oraz przemysłowych. Powyższe zmiany zostały realizowane na mocy ustawy z 4 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska³, która wprowadziła do ustawy – Prawo energetyczne⁴ przepis art. 4j, według którego: „odbiorca paliw gazowych lub energii ma prawo zakupu tych paliw lub energii od wybranego przez siebie sprzedawcy”. Wprowadzenie możliwości zmiany sprzedawcy energii elektrycznej przez odbiorców końcowych z 1 lipca 2007 r. stanowiło implementację dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/54/WE z 26 czerwca 2003 r. dotyczącej wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej⁵, która miała na celu stworzenie wolnego wspólnotowego rynku energii elektrycznej i gazu.

Regulacje odnośnie do wspólnotowego rynku energii elektrycznej zostały skonkretyzowane przez dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z 13 lipca 2009 r. dotyczącą wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylającą dyrektywę 2003/54/WE⁶. Rozwiązania przytoczonej dyrektywy zostały implementowane w Polsce poprzez ustawę z 8 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁷. Na podstawie wspomnianej nowelizacji wprowadzono art. 4j ust. 3, zgodnie z którym: „przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłaniem lub dystrybucją paliw gazowych lub energii, stosując obiektywne i przejrzyste zasady zapewniające równe traktowanie użytkowników systemu, umożliwia odbiorcy paliw gazowych lub energii przyłączonemu do jego sieci zmianę sprzedawcy paliw gazowych lub energii”. Ponadto w art. 4j ust. 3 wprowadzone zostało uprawnienie polegające na tym, że: „odbiorca końcowy może wypowiedzieć umowę, na podstawie której przedsiębiorstwo energetyczne dostarcza temu odbiorcy paliwa gazowe lub energię, bez ponoszenia kosztów i odszkodowań innych, niż wynikające z treści umowy, składając do przedsiębiorstwa energetycznego pisemne oświadczenie”. Treść przepisu art. 4j ust. 3 ustawy – Prawo energetyczne została jeszcze w późniejszym czasie zmieniona przez ustawę z 26 lipca 2013 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw⁸. Zgodnie z nią „odbiorca końcowy może wypowiedzieć umowę zawartą na czas nieoznaczony, na podstawie której przedsiębiorstwo energetyczne dostarcza temu odbiorcy paliwa gazowe lub energię, bez ponoszenia kosztów, składając do przedsiębiorstwa energetycznego pisemne oświadczenie. Odbiorca, który wypowiedzi umowę, jest obowiązany pokryć należności za pobrane paliwo gazowe lub energię oraz świadczone usługi przesyłania lub dystrybucji paliw gazowych lub energii”. Ponadto wprowadzony został przepis art. 4j ust. 3a. Zgodnie z nim „odbiorca końcowy może wypowiedzieć umowę zawartą na czas oznaczony, na podstawie której przedsiębiorstwo energetyczne dostarcza temu

³ Ustawa z dn. 4.04.2005 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62, poz. 552).

⁴ Ustawa z dn. 10.04.1997 r. – Prawo energetyczne (Dz.U. Nr 54, poz. 348 ze zm.).

⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/54/WE z 26.06.2003 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej (Dz. Urz. UE 2003 L 176/37).

⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z 13.07.2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylającą dyrektywę 2003/54/WE (Dz. Urz. UE 2009 L 211/55).

⁷ Ustawa z dn. 8.01.2010 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 21, poz. 104).

⁸ Ustawa z dn. 26.07.2013 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 984).

odbiorcy paliwa gazowe lub energię, bez ponoszenia kosztów i odszkodowań innych niż wynikające z treści umowy, składając do przedsiębiorstwa energetycznego pisemne oświadczenie”.

Należy wskazać, że o ile sama możliwość zmiany sprzedawcy została wprowadzona nowelizacją ustawy – Prawo energetyczne z 2005 r., a weszła w życie od dnia 1 lipca 2007 r., o tyle początkowo procedura zmiany sprzedawcy energii była niezwykle skomplikowana. Powyższy stan rzeczy spowodował przyjęcie wspomnianych wcześniej nowelizacji ustawy – Prawo energetyczne, z 2010 r. oraz 2013 r., które miały na celu implementację rozwiązań przewidzianych przez dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z 13 lipca 2009 r. dotyczącą wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej. Celem przytoczonych nowelizacji było uproszczenie i skrócenie procedury zmiany sprzedawcy energii elektrycznej. Szczególne znaczenie miała tutaj przewidziana w art. 4j ust. 6 ustawy – Prawo energetyczne umowa kompleksowa. Umowa ta była niezwykle ważna, gdyż w znacznym stopniu ułatwiała procedurę zmiany sprzedawcy, ograniczając ją do konieczności podpisania tylko jednej umowy z przedstawicielem nowego sprzedawcy energii elektrycznej. Natomiast wcześniejsza zmiana sprzedawcy energii elektrycznej wymagała podpisania dwóch umów z dwoma różnymi podmiotami, jednej umowy o sprzedaż energii elektrycznej oraz drugiej umowy na dostarczanie (dystrybucję) energii elektrycznej.

Prawo zmiany sprzedawcy energii elektrycznej przysługuje gospodarstwom domowym oraz odbiorcom przemysłowym. W przypadku gospodarstw domowych przy pierwszej zmianie sprzedawcy energii występują dwa możliwe sposoby postępowania. W pierwszym przypadku odbiorca sam przeprowadza procedurę zmiany sprzedawcy energii elektrycznej, która polega na kilku etapach: zawarciu umowy sprzedaży z nowym sprzedawcą (istnieje tutaj także możliwość wykorzystania umowy kompleksowej, nie ma wtedy potrzeby podpisywania umowy o świadczenie usługi dystrybucyjnej); wypowiedzeniu obowiązującej umowy sprzedaży, która zazwyczaj będzie umową kompleksową; zawarciu umowy o świadczenie usługi dystrybucyjnej (w przypadku kolejnej zmiany sprzedawcy nie ma już potrzeby podpisywania nowej umowy o świadczenie usługi dystrybucyjnej); poinformowaniu operatora systemu dystrybucji o zawarciu umowy sprzedaży z nowym sprzedawcą; ewentualnym dostosowaniu układów pomiarowo-rozliczeniowych (koszty takiego dostosowania układu ponosi właściciel układu, którym w przypadku odbiorców w gospodarstwie domowym jest operator systemu dystrybucyjnego); odczycie licznika i rozliczeniu z dotychczasowym sprzedawcą. Można także wskazać, że istnieje możliwość zmiany sprzedawcy z zastosowaniem umowy kompleksowej. W tym przypadku odbiorca końcowy zawiera tylko umowę sprzedaży z nowym sprzedawcą, który na mocy upoważnienia udzielonego mu w umowie reprezentuje odbiorcę przed operatorem systemu dystrybucyjnego oraz przed dotychczasowym sprzedawcą, dokonując niezbędnych formalności. W takim przypadku odbiorca końcowy musi jedynie umożliwić odczyt licznika przedstawicielowi poprzedniego sprzedawcy oraz następnie dokonać rozliczenia końcowego. Druga z przedstawionych procedur jest dużo łatwiejsza i szybsza dla odbiorcy końcowego, który w celu jej zrealizowania nie musi nawet wychodzić z domu, a przez to trudzić się w kontaktach z różnymi podmiotami, które często są znacznie oddalone od miejsca jego zamieszkania. W takim przypadku wszystkie sprawy formalne są załatwiane przez nowego sprzedawcę energii elektrycznej. Należy jednak wskazać, że druga procedura wiąże się z potencjalnym ryzykiem przedwczesnego wypowiedzenia umowy przez ustanowionego pełnomocnika, co może spowodować powstanie obowiązku zapłaty kary umownej za przedwczesne

rozwiązanie umowy przez odbiorcę końcowego. Z powyższą sytuacją możemy się spotkać, gdy wypowiedziana umowa została zawarta na czas określony, który jeszcze nie upłynął. Dlatego w przypadku podpisania przez odbiorcę końcowego energii elektrycznej umowy na czas określony, istnieje obowiązek poczekania ze zmianą sprzedawcy energii elektrycznej do momentu wygaśnięcia takiej umowy. W przeciwnym razie może on zostać zobowiązany do zapłacenia wspomnianej wcześniej kary umownej.

Należy podkreślić, że zmiana sprzedawcy energii elektrycznej jest dokonywana bezpłatnie. Ponadto, pomimo nawet wielokrotnej zmiany sprzedawcy energii elektrycznej, gospodarstwa domowe nadal zachowują prawo do zawarcia umowy ze sprzedawcą, który w danym obszarze pełni funkcję sprzedawcy z urzędu. Na podstawie art. 3 pkt 29 ustawy – Prawo energetyczne zawierającego definicję legalną sprzedawcy z urzędu można wskazać, że jest nim „przedsiębiorstwo energetyczne posiadające koncesję na obrót paliwami gazowymi lub energią elektryczną, świadczące usługi kompleksowe odbiorcom paliw gazowych lub energii elektrycznej w gospodarstwie domowym, niekorzystającym z prawa wyboru sprzedawcy”.

III. Sprzedaż rezerwowa energii elektrycznej i zagrożenia z nią związane

Wprowadzenie możliwości zmiany sprzedawcy energii elektrycznej niewątpliwie było pozytywnym zjawiskiem dla konsumentów, jednak niosło ono za sobą także pewne zagrożenia. Należy w tym miejscu wspomnieć o działaniach podejmowanych przez nieetycznych sprzedawców energii elektrycznej, którzy dokonywali wielu nadużyć w trakcie procedury zawierania umów sprzedaży energii elektrycznej. Wspomniane nieprawidłowości były przedmiotem postępowań, które kończyły się wydaniem decyzji przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) w przedmiocie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów⁹. Należy jednak wskazać, że niezwykle istotne zagrożenie dla interesu odbiorców końcowych energii elektrycznej ujawniło się dopiero po 10 latach od wprowadzenia możliwości zmiany energii elektrycznej, a była nim sytuacja zaprzestania świadczenia usług przez sprzedawcę energii elektrycznej. Obecnie odbiorcom mającym zawartą umowę ze sprzedawcą energii elektrycznej, który zaprzestał świadczenia usług, w dalszym ciągu dostarczana jest energia elektryczna. Należy w tym miejscu wskazać, że gwarancja ciągłości dostaw energii elektrycznej jest jednym z filarów rynku energii w Polsce, stąd nawet w przypadku zaprzestania świadczenia usług przez sprzedawcę, z którym została zawarta umowa sprzedaży energii elektrycznej, nie powoduje zaprzestania dopływu energii elektrycznej do odbiorców końcowych. Tylko w takiej sytuacji dostawy energii elektrycznej są realizowane w ramach sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej.

Należy wskazać, że do niedawna ustawa – Prawo energetyczne nie definiowała pojęć „sprzedaży rezerwowej” czy „sprzedawcy rezerwowego”. Dlatego definicję sprzedawcy rezerwowego energii elektrycznej zaprezentowała doktryna, wskazując, że jest nim podmiot, który będzie dla odbiorcy sprzedawcą energii elektrycznej w przypadku utraty jego dotychczasowego sprzedawcy energii (Swora i Muras, 2016, s. 698). Należy wskazać, że sprzedaż rezerwowa energii elektrycznej do czasu nowelizacji ustawy – Prawo energetyczne z listopada 2018 r. była uregulowana w znikomym

⁹ Zob. dec. Prezesa UOKiK z dnia 27.12.2017 r., nr DDK-9/2017, dec. Prezesa UOKiK z 28.12.2017 r., nr RGD-7/2017, dec. Prezesa UOKiK z 29.12.2017 r., nr DDK-11/2017.

stopniu. Szukając ówczesnych uregulowań omawianej sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej, należało sięgnąć do uchylonego niedawno art. 5 ust. 2a pkt 1 lit. b ustawy – Prawo energetyczne. Zgodnie z tym przepisem w umowie dystrybucji energii elektrycznej należało zawrzeć oznaczenie „podmiotu będącego dla odbiorcy sprzedawcą [rezerwowym] i zgodę tego odbiorcy na zawarcie przez operatora systemu dystrybucyjnego umowy sprzedaży [rezerwowej] energii elektrycznej z tym sprzedawcą, na jego rzecz i w jego imieniu, w przypadku zaprzestania dostarczania tej energii przez wybranego przez odbiorcę sprzedawcę”. Wyboru sprzedawcy rezerwowego energii elektrycznej dokonuje się przy okazji zawierania umowy dystrybucyjnej energii elektrycznej z operatorem systemu dystrybucyjnego lub zawieraniu umowy kompleksowej ze sprzedawcą energii elektrycznej. Należy zaznaczyć, że oprócz wskazania potencjalnego sprzedawcy rezerwowego energii elektrycznej we wspomnianej umowie zawiera się także upoważnienie operatora systemu dystrybucyjnego do zawarcia umowy sprzedaży rezerwowej w imieniu i na rzecz odbiorcy końcowego energii elektrycznej. Nie powinno budzić jednak żadnych wątpliwości, że operator systemu dystrybucyjnego nie może narzucić jednostronnie odbiorcy energii elektrycznej sprzedawcy rezerwowego (Swora i Muras, 2016, s. 699).

Należy wskazać, że wskazany w umowie jako sprzedawca rezerwowi podmiot musi mieć zawartą umowę o świadczenie usług dystrybucji z operatorem systemu dystrybucyjnego, do którego sieci wcześniej wspomniany odbiorca energii elektrycznej jest przyłączony (Swora i Muras, 2016, s. 698). Ponadto zgodnie z obowiązującym już wcześniej przepisem art. 9c ust. 3 pkt 9a lit. f ustawy – Prawo energetyczne operator systemu dystrybucyjnego został zobowiązany do zamieszczania na swojej stronie internetowej listy sprzedawców energii elektrycznej, którzy mają zawarte z nim umowy o świadczenie usług dystrybucyjnych. W związku z powyższym należy przyjąć, że wybór sprzedawcy rezerwowego energii elektrycznej jest ograniczony do podmiotów, które zawarły umowę o świadczenie usług dystrybucji z operatorem systemu dystrybucyjnego. Jednak w sytuacji wyboru przez odbiorcę energii elektrycznej sprzedawcy, który takiej umowy nie ma, wybrany sprzedawca, aby pełnić funkcję sprzedawcy rezerwowego, powinien wspomnianą wcześniej umowę o świadczenie usług dystrybucyjnych zawrzeć z właściwym dla odbiorcy energii operatorem systemu dystrybucyjnego (Swora, Muras, 2016, s. 698).

Brak kompleksowego uregulowania sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej, w okresie sprzed nowelizacji ustawy – Prawo energetyczne z listopada 2018 r., silnie zagrażał interesowi odbiorców końcowych, których dotychczasowy sprzedawca zaprzestał świadczenia swoich usług. Najważniejszym zagrożeniem dla interesów odbiorców końcowych związanym z przejściem na sprzedaż rezerwową była konieczność ponoszenia kilkukrotnie wyższych kosztów za dostarczaną energię elektryczną. Powyższe związane było z tym, że Prezes Urzędu Regulacji Energetyki (URE) tak wcześniej, jak i obecnie nie zatwierdza cen stosowanych przez sprzedawców energii elektrycznej w ramach sprzedaży rezerwowej. W stanie prawnym sprzed wspomnianej nowelizacji w lepszej sytuacji znajdowali się odbiorcy energii elektrycznej, których sprzedawca miał zawartą z operatorem sieci dystrybucyjnej umowę kompleksową dotyczącą świadczenia usług na rzecz gospodarstw domowych. W takim przypadku maksymalna stawka stosowana w ramach sprzedaży rezerwowej nie mogła być wyższa niż 2,5-krotność średniej ceny sprzedaży energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym. Należy jednak wskazać, że w przypadku braku zawartej umowy kompleksowej (tj. Generalnej Umowy Dystrybucji dla usługi kompleksowej), a także odbiorców niebędących

gospodarstwami domowymi, nie określono maksymalnej wysokości stawek za sprzedaż energii elektrycznej stosowanych w ramach sprzedaży rezerwowej. Dlatego w takich przypadkach można było się spotkać ze stawkami będącymi nawet trzykrotnością średniej ceny sprzedaży energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym. Natomiast konieczność płacenia trzykrotnie wyższych rachunków za energię elektryczną bezsprzecznie poważnie naruszała interesy odbiorców końcowych, będących firmami zużywającymi miesięcznie ponad kilkanaście MWh energii elektrycznej.

Konsekwencje stosowania kilkukrotnie wyższych stawek za sprzedaż energii elektrycznej w sprzedaży rezerwowej do niedawna były dodatkowo potęgowane poprzez długie okresy wypowiedzenia umowy sprzedaży rezerwowej. W najbardziej skrajnych przypadkach można było się spotkać z postanowieniami umownymi, zgodnie z którymi okres wypowiedzenia umowy sprzedaży rezerwowej wynosił nawet jeden miesiąc, dodatkowo ze skutkiem na koniec kolejnego miesiąca, od kiedy odbiorca złoży swoje wypowiedzenie. W poprzednim stanie prawnym w znacznie lepszym położeniu znajdowali się odbiorcy końcowi, będący gospodarstwami domowymi, gdyż dla nich okres wypowiedzenia umowy sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej wynosił jedynie czternaście dni¹⁰.

Bezsprzecznie stan uregulowania sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej przed nowelizacją ustawy – Prawo energetyczne z listopada 2018 r. nie był wystarczający, gdyż w tym czasie w wielu aspektach sprzedaż rezerwowa rodziła spore wątpliwości i konsekwencje finansowe dla odbiorców końcowych, szczególnie będących firmami. Przedstawione problemy, a także znaczący przyrost liczby podmiotów objętych sprzedażą rezerwową energii elektrycznej we wrześniu 2018 r. spowodował zainicjowanie przez Ministerstwo Energii prac nad nowelizacją ustawy – Prawo energetyczne, która kompleksowo uregulowałaby instytucję sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej. Wspomniane działania zaowocowały uchwaleniem w dniu 9 listopada 2018 r. nowelizacji ustawy – Prawo energetyczne.

IV. Zmiany w zakresie sprzedaży rezerwowej

W zakresie omawianej sprzedaży rezerwowej elektrycznej wiele zmian przyniosła wspomniana już wcześniej nowelizacja ustawy – Prawo energetyczne z listopada 2018 r. Przywołana nowelizacja miała na celu uregulowanie w szerszym zakresie sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej a przez to zabezpieczenie interesu oraz ochronę odbiorców końcowych energii. Omawiana nowelizacja dodała do ustawy – Prawo energetyczne art. 3 pkt 6b, który wreszcie konkretyzuje, czym jest sprzedaż rezerwowa. Zgodnie z przytoczonym przepisem jako sprzedaż rezerwowa rozumiana jest „sprzedaż paliw gazowych lub energii elektrycznej odbiorcy końcowemu przyłączonemu do sieci dystrybucyjnej lub do sieci przesyłowej gazowej dokonywana przez sprzedawcę rezerwowego w przypadku zaprzestania sprzedaży paliw gazowych lub energii elektrycznej przez dotychczasowego sprzedawcę, realizowana na podstawie umowy sprzedaży lub umowy kompleksowej”. Ponadto w art. 3 pkt 29a ustawy – Prawo energetyczne została zawarta definicja legalna sprzedawcy rezerwowego, zgodnie z którą jest nim „przedsiębiorstwo energetyczne posiadające koncesję na obrót paliwami gazowymi lub energią elektryczną, wskazane przez odbiorcę końcowego, zapewniające temu odbiorcy końcowemu sprzedaż rezerwową”.

¹⁰ Gdy twój dostawca prądu wypada z rynku, prąd masz nadal, ale płacisz nad fakturą. Pozyskano z: portal wysokienapiecie.pl, www.wysokienapiecie.pl/13116-na-czym-polega-sprzedaz-rezerwowa-energii/ (11.11.2018).

Omawiana nowelizacja ustawy – Prawo energetyczne dodała do treści obecnego art. 5 ust. 2 pkt 1 zobowiązanie do pouczenia odbiorcy energii elektrycznej o konsekwencjach wyboru sprzedawcy rezerwowego. Ponadto w art. 5 ust. 14 ustawy – Prawo energetyczne zawarto zobowiązanie sprzedawcy energii elektrycznej do poinformowania odbiorcy końcowego, z którym zawarł umowę sprzedaży lub umowę kompleksową, a także operatora systemu dystrybucyjnego, do którego sieci przyłączony jest wspomniany odbiorca końcowy, o konieczności zaprzestania przez niego sprzedaży energii elektrycznej temu odbiorcy końcowemu oraz przewidywanej dacie zaprzestania tej sprzedaży. Należy zaznaczyć, że powyższy obowiązek ma być realizowany niezwłocznie, jednak nie później niż w terminie 2 dni od dnia powzięcia przez sprzedawcę informacji o braku możliwości dalszego wywiązywania się z umowy sprzedaży lub umowy kompleksowej zawartej z odbiorcą końcowym.

Niezwykle istotne zmiany w zakresie sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej zostały wprowadzone w nowym art. 5aa ustawy – Prawo energetyczne. Celem wprowadzenia tego przepisu było wzmocnienie ochrony odbiorcy końcowego poprzez dookreślenie procedury zawarcia, realizacji oraz wygaśnięcia umowy sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej. Ust. 1 omawianego przepisu zastąpił wcześniej obowiązujący przepis art. 5 ust. 2a pkt 1 lit. b ustawy – Prawo energetyczne, stąd w jego w treści zawarto obowiązek wskazania, w umowie o świadczenie usługi dystrybucji energii elektrycznej lub umowie kompleksowej, sprzedawcy rezerwowego. Ponadto we wcześniej wymienionych umowach należy zawrzeć upoważnienie odbiorcy końcowego energii elektrycznej dla operatora systemu dystrybucyjnego do zawarcia w jego imieniu i na jego rzecz, w przypadku zaprzestania wykonywania umowy sprzedaży energii elektrycznej przez dotychczasowego sprzedawcę, umowy sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej. Ponadto w przypadku zawarcia przez odbiorcę końcowego ze sprzedawcą energii elektrycznej umowy kompleksowej, poprzez art. 5aa ust. 2 ustawy – Prawo energetyczne wprowadzono zobowiązanie sprzedawcy energii elektrycznej do niezwłocznego poinformowania operatora systemu dystrybucyjnego oraz wskazanego przez odbiorcę końcowego sprzedawcy rezerwowego o wyborze sprzedawcy rezerwowego dokonany w umowie kompleksowej.

Za bardzo ważny z punktu widzenia interesów odbiorców końcowych energii elektrycznej należy uznać art. 5aa ust. 3, który zobowiązuje sprzedawców energii elektrycznej oferujących sprzedaż rezerwową do publikowania na swojej stronie internetowej oraz udostępniania w swojej siedzibie oferty dotyczącej warunków sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej, w tym wzoru umowy sprzedaży rezerwowej i zestawienia aktualnych cen, warunków ich stosowania i zasad rozliczeń dla oferowanej przez siebie sprzedaży rezerwowej. Przedstawiony obowiązek ma na celu zainicjowanie stosowania konkurencyjnych stawek w ofertach sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej, a w efekcie znaczące obniżenie kosztu zakupu energii elektrycznej w ramach sprzedaży rezerwowej tak w przypadku odbiorców indywidualnych, jak i odbiorców przemysłowych.

Omawiana nowelizacja ustawy – Prawo energetyczne wprowadziła ściśle uregulowanie czasu trwania umowy sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej. Zgodnie z treścią art. 5aa ust. 7 umowa sprzedaży rezerwowej obowiązuje od dnia zaprzestania wykonywania umowy sprzedaży przez dotychczasowego sprzedawcę energii elektrycznej, jednak nie dłużej niż przez okres 6 miesięcy. Należy jednak wskazać, że umowa sprzedaży rezerwowej może ulec rozwiązaniu w terminie wcześniejszym niż wskazany w tej umowie, na mocy porozumienia stron lub

w drodze wypowiedzenia przez odbiorcę końcowego z zachowaniem dwutygodniowego okresu wypowiedzenia. Co jest niezwykle istotne, odbiorca końcowy energii elektrycznej nie może zostać obciążony przez sprzedawcę rezerwowego kosztami z tytułu wcześniejszego rozwiązania umowy sprzedaży rezerwowej.

Omawiana nowelizacja wprowadziła także art. 5aa ust. 8, zgodnie z którym operator systemu dystrybucyjnego ma obowiązek poinformowania odbiorcy końcowego przyłączonego do jego sieci o zawarciu w jego imieniu i na jego rzecz umowy sprzedaży rezerwowej, przyczynach zawarcia tej umowy, danych teleadresowych sprzedawcy rezerwowego oraz miejscu opublikowania przez sprzedawcę rezerwowego warunków umowy sprzedaży rezerwowej, w terminie 5 dni od dnia zawarcia umowy sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej. Ponadto obecnie sprzedawca rezerwowy energii elektrycznej został zobowiązany do przekazania odbiorcy końcowemu jednego egzemplarza umowy sprzedaży rezerwowej, w terminie 10 dni od dnia otrzymania od operatora systemu dystrybucyjnego oświadczenia o przyjęciu oferty sprzedawcy rezerwowego. Dodatkowo sprzedawca rezerwowy energii elektrycznej został zobowiązany do poinformowania odbiorcy końcowego o prawie wypowiedzenia zawartej umowy rezerwowej. Wprowadzenie przedstawionych zmian miało na celu zwiększenie poziomu bezpieczeństwa oraz świadomości odbiorców końcowych, a przez chronienie ich interesu.

W analizowanej nowelizacji ustawy – Prawo energetyczne z 2018 r. postanowiono szczególnie zabezpieczyć interes gospodarstw domowych, a więc konsumentów. W tym celu wprowadzono do ustawy – Prawo energetyczne art. 5ab, zgodnie z nim w sytuacji, gdy w umowie o świadczenie usług dystrybucji lub umowie kompleksowej zawartej przez odbiorcę końcowego, będącego gospodarstwem domowym, nie został wskazany sprzedawca rezerwowy lub umowa ta nie zawiera upoważnienia operatora systemu dystrybucyjnego do zawarcia w imieniu i na rzecz odbiorcy końcowego umowy sprzedaży rezerwowej albo sprzedawca rezerwowy wskazany przez tego odbiorcę końcowego nie może podjąć bądź zaprzestał sprzedaży rezerwowej, operator systemu dystrybucyjnego, działając w imieniu i na rzecz tego odbiorcy końcowego, zawiera ze sprzedawcą z urzędu umowę kompleksową. Powyższe rozwiązanie ma na celu dopełnienie ochrony konsumentów energii elektrycznej, a przez to zapewnienie im bezpieczeństwa.

V. Podsumowanie

Znaczący wzrost liczby zawieranych umów sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej w 2018 r., a tym samym ich upowszechnienie ujawniło, że była ona w znacznym stopniu niedoregulowana i przez powodowała wiele wątpliwości między innymi odnośnie procedury zawarcia takiej umowy czy sposobu jej rozwiązania. Odpowiedzią na wspomniane problemy związane z niedoregulowaniem sprzedaży rezerwowej była przedstawiona w artykule nowelizacja ustawy – Prawo energetyczne z dnia 9 listopada 2018 r., która w znacznej mierze koncentrowała się właśnie na wprowadzeniu szczegółowej regulacji odnośnie do sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej. Wspomniana nowelizacja miała na celu rozwiązanie przedstawionych wcześniej wątpliwości, które występowały odnośnie do sprzedaży rezerwowej. Można ponadto wskazać, że wcześniejszy brak kompleksowej regulacji dotyczącej sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej przypuszczalnie wynikał z faktu, że do 2016 r. miała ona zastosowanie niezwykle rzadko, stąd wcześniej nie była ona aż tak znaczącym przedmiotem zainteresowania tak doktryny, jak i polskiego ustawodawcy.

Wspomniany brak kompleksowego uregulowania sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej bezsprzecznie zagrażał interesowi odbiorców końcowych, gdyż jak zostało to wskazane wcześniej, brak odpowiednich uregulowań odnośnie do sprzedaży rezerwowej nierzadko powodował istotne (czasami nawet kilkukrotne) podwyższenie kosztów zakupu energii elektrycznej. Spowodowane to było brakiem wprowadzenia stawek maksymalnych w sprzedaży rezerwowej, a także brakiem odgórnego uregulowania okresów wypowiedzenia umowy sprzedaży rezerwowej. Bezsprzecznie przedstawiona nowelizacja była krokiem w dobrą stronę, jednak można by się zastanowić czy ustawodawca nie powinien jeszcze wprowadzić ustawowego ograniczenia wysokości stawek maksymalnych stosowanych w sprzedaży rezerwowej. Podsumowując należy uznać, że postawiona we wstępie teza została potwierdzona. Można także zaznaczyć, że brak kompleksowego uregulowania sprzedaży rezerwowej energii elektrycznej stanowił zagrożenie przede wszystkim dla odbiorców końcowych, będących klientami biznesowymi. Wynika to z faktu, że nawet przed omówioną nowelizacją gospodarstwa domowe były objęte chociaż minimalną ochroną. Natomiast odbiorcy biznesowi w znacznej mierze byli pozostawi samym sobie.

Bibliografia

- Czarnecka, M. (red.). (2014). *Konsument na rynku energii elektrycznej*. Warszawa: C.H. Beck.
- Czarnecka, M. i Ogłódek, T. (2012). *Prawo energetyczne. Komentarz*. Warszawa: C.H. Beck.
- Krzykowski, M. (2015). Ustawa o prawach konsumenta a odbiorca na rynku energetycznym. W: D. Karczewka, M. Namysłowska, T. Skoczny (red.), *Ustawa o prawach konsumenta*. Warszawa: C.H. Beck.
- Muras, Z. i Swora, M. (red.). (2016). *Prawo Energetyczne. Tom II. Komentarz do art. 12–72*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Pawelczyk, M. (2013). Przedsiębiorstwo energetyczne a konsument w sektorze energetycznym – propozycja nowego modelu ustrojowego ochrony zbiorowych interesów konsumentów w sektorze energetycznym. W: A. Walaszek-Pyziół (red.), *Regulacja, innowacja w sektorze energetycznym*. Warszawa: C.H. Beck.
- Powałowski, A. i Skutecka, D. (2013). Miejsce odbiorcy na rynku energii wobec zachodzących na nim procesów z uwzględnieniem zmian w tzw. trójpakcie energetycznym. W: A. Walaszek-Pyziół (red.), *Regulacja, innowacja w sektorze energetycznym*. Warszawa: C.H. Beck.